

Maija Lanas & Tomi Kiilakoski (toim.): Häiriö? – Näkökulmia työrauhan säröihin koulussa (2022, Vastapaino)

Kirja paneutuu koulun työrauhaa rikkoviin häiriöihin, etenkin häiriökäytökseen. Kirja lähestyy häiriötä pedagogisena, yhteiskunnallisena ja vertaisryhmän ilmiönä. Siispä sen sijaan, että häiriö nähtäisiin yksilön sisäisenä vikana, jota tulisi korjata ihmistä muuttamalla, kirjassa ajatellaan, että häiriö syntyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa – erityisesti siinä kohtaa, missä yksilöt, yksilö ja ympäristö eivät enää jaa yhteistä tarinaa. Luokanopettajan työn näkökulmasta se rohkaiseekin panostamaan lapsen kohtaamiseen ja siihen, että lapsi nähdään häiriön takaa eikä sen kautta. *Mikä edes määritellään häiriöksi? Onko häiriö samanlaista kaikille opettajille?* Lanas & Kiilakoski (2022, s. 7) määrittelevät, että häiriö on sellaista toimintaa, joka ehkäisee opetuksen tavoitteiden toteutumista tai rikkoo oletusta siitä, miten koulussa tulisi toimia. Kirja haastaa myös käsityksen siitä, että suomalainen koulu on paikka, jossa kaikilla on samat mahdollisuudet. Näin ei todellisuudessa täysin ole, vaan esimerkiksi lapsen kasvuympäristö, rasismi ja sosiaaliset vaikeudet tekevät koulustakin epätasa-arvoisen paikan.

”Se, että Katariina purskahtaa itkuun tunnin aikana tai Johannes istuu pulpetin alla tai Mirka heittää kirjan lätäkköön, voi tarjota väylän oivaltaa uutta” (Lanas & Kiilakoski, 2022, s. 15).

Kirjassa kirjoittajat tuovat esille, kuinka häiriökäytöksen taustan ymmärtäminen on tilaisuus oppia ja ymmärtää uutta. Pedagogisena ilmiönä häiriö vaikeuttaa usein yhteistä työskentelyä ja oppimistavoitteiden saavuttamista sekä opettajan työtä ja oppilaiden oppimista. Puhutaankin työrauhahäiriöistä. Kirjassa työrauhaa häiritsevistä ilmiöistä käsitellään koulukiusaamista, ongelmallisesti käyttäytyviä lapsia ja ADHD oireisia sekä digitalisaatiota. Kantavana teemana kolmessa ensimmäisessä luvussa on ongelmallisena nähty lapsi, joka helposti leimataan esimerkiksi käyttäytymisensä tai persoonansa mukaisesti tietynlaiseksi. Esimerkiksi Honkasilta (2022, s. 95) sanoo, että usein ADHD:n kohdalla lapsi ja hänen toimintansa nähdään vain näenäislääketeieteellisten lasien läpi, jolloin häiritsevän tilanteesta tekee tapa, jolla lapsi kohdataan. *Kuinka siis riisua nämä lasit, jotta näemme lapsen kokonaisuudessaan?*

Kirjoittajat myös kertovat, että laajemmat yhteiskunnalliset ongelmat voivat olla häiriöiden taustalla. Lapsen perhetausta, kuten vanhempien koulutustaso ja elämäntilanne, vaikuttavat lapsen koulumenestykseen. Toinen merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, joka tulee esille koulussa, on rasismi. Pahimmassa tapauksessa maahanmuuttotilanteesta oppilaat ja heidän kulttuurinsa leimataan häiriöksi. Se näkyy esimerkiksi tavassa kohdata oppilaita, ohjata heitä jatko-opinnoissa tiettyyn suuntaan tai heidän kotikielensä ja kulttuurinsa mahdollisessa piilottamisessa sekä syrjimisessä.

Häiriöt ovatkin myös vertaisryhmän ilmiötä. *Ovatko kaikki häiriöt ryhmässä kielteisiä? Kuinka ryhmän sisäistä häiriökäyttäytymistä tulisi ymmärtää?* Kirjassa tuodaan esille, että mitä vanhemmiksi oppilaat kasvavat, sitä enemmän koulu on paikka, jonne tullaan ystävien takia. Vertaissuhteet voivat olla ongelma, kun puhutaan kiusaamisesta, päihteiden kokeilusta, syrjimisestä tai lintsamiseen houkuttelusta, mutta vertaissuhteiden tukeminen on tärkeä osa koulua. Kaverit ovat myös oppilaiden voimavaroja ja tukipilareita. Vertaissuhteiden tukeminen edellyttääkin hyvää ryhmänohjausta sekä häiriöiden ymmärtämistä myös toisesta näkökulmasta.

Kirja kehottaa pysähtymään ja kuuntelemaan häiriötä ja niiden taustatekijöitä. Tärkeää onkin nähdä, kuinka kokonaisvaltaisesta ilmiöstä on kyse. Kirja antaa erilaisia työkaluja korjata, kohdata ja ymmärtää.

